

Mizerne volilne špekulacije

Na Tržaškem se nadaljuje nacionalistična gonja, na čelu katere so listarji in misovci. Višek naj bi dosegla v nedeljo (8. novembra) z misovskim zborovanjem v Trstu, na katerem bo misovski glavni tajnik, kot je bilo napovedano, uradno začel z akcijo za vrnitev Italiji vseh ozemelj, ki so po pariški mirovni pogodbi iz leta 1947 pripadla Jugoslaviji (gre za celotno nekdanjo Julijsko krajino, Istro, Reko in Zadar). Enako zahtevo postavlja predsednik Lege nazionale v Trstu in kandidat na listi DC na letošnjih političnih volitvah. Sedanji tržaški župan si skuša kovati politični kapital s pobudami zoper tako imenovani Osimo 2, potem ko je listarsko socialistični podtajnik v rimski vladi s skoraj dvomesečno zamudo bral v Uradnem listu, kako je italijanska vlada »z zadovoljstvom« vzela na znanje sporočilo, da Slovenija, kolikor sodi v njeno pristojnost, prevzema obveznosti, izhajajoče iz vseh pogodb in sporazumov med Italijo in Jugoslavijo.

Tržaškega župana sicer moremo upravičeno smatrati za začetnika nove nacionalistične gonje, saj je kmalu po izvolitvi spet uveljavil svojo staro okrožnico, po kateri občinski uradi ne smejo prejemati pisem ali vlog v slovenskem jeziku. Drznil se je kratkomalo razveljaviti okrožnico, ki jo je glede tega vprašanja bil izdal komisar Ravalli, ko je vodil tržaško občino po razpustu občinskega sveta.

Slovenci v tržaški občini — kot tudi ostali Slovenci na Tržaškem — smo gotovo premalo odločno nastopili zoper tako grobo teptanje naših osnovnih pravic. Tudi tokrat je akcija tržaškega občinskega svetovaleca Sama Pahorja, ki je župana prijavil sodni oblasti, žal ostala osamljena. Prav gotovo se nismo dovolj (ali nič) zavedali, da gre za »Sondiranje terena«, v pričakovanju prave ofenzive proti Slovincem na tej in oni strani državne meje. Ta ofenziva je zdaj v teku.

Medtem ko smo globoko prepričani, da bodo Slovenci v matiči znali sami primerno obračunati.

DRAGO LEGIŠA

Ali bo med slovenskimi poslanci prevladal čut odgovornosti?

Volitve v novi slovenski parlament, ki so razpisane za 6. december, se nezadržno bližajo, vendar mora to zakonodajno telo do tega roka sprejeti še nekaj pomembnih zakonov, med katerimi sta najvažnejša zakon o lastninjenju in zakon o vladi. Kot je znano, je pri sprejemanju lastninske zakonodaje že v lanskem letu prišlo do popolne blokade, končno

MARKO VUK

pa se je nekaj zganilo v zadnjih mesecih, tako da je prejšnji teden prišel pred poslance kompromisni zakonski predlog, za katerega se zdi, da bo ta teden, ko bo naš list že v tisku, končno sprejet. V zadnjih dneh so poslanci sicer predložili vrsto amandmajev, vendar je upati, da bodo tudi te uskladili, saj glede na bližino volitev lahko domnevamo, da posamičnim strankam ni vseeno, kako bodo na njihov odnos do lastninske zakonodaje reagirali volilci.

Koalicija Demos, ki pa je spomladi letos žal propadla, si je že pred prvimi demokratičnimi volitvami leta 1990 postavila tri osnovne cilje: osamosvojitve Slove-

nije, uvedbo normalne parlamentarne demokracije in lastninjenje oz. privatizacijo. Prva dva cilja sta bila dosežena, zapletlo pa se je prav pri tretjem, pri lastninski zakonodaji, saj gre tu za velike gnotne interese in možnost nadzora nad slovenskim gospodarskim bogastvom. Znano je, da je v Sloveniji veliko direktorjev prišlo na ta mesta še v prejšnjem enopartijskem režimu in prav ta sloj je močno zastopan v tretjem zboru slovenskega parlamenta (Zbor združenega dela), ki v teku parlamentarne razprave ni skrival, da si skuša pridobiti prevladujoč lastninski delež v dosedanjih družbenih podjetjih. Trenutno je stanje tako, da zaradi pravnih praznin potekajo t.im. divje privatizacije s smiselno uporabo določb Markovičeve zakonodaje iz nekdanje SFRJ, ki pa so pravno sporne in je zato pričakovati, da bo nova, bolj pravična lastninska zakonodaja omogočila revizije tudi za nazaj in najbolj kričeče primere postavila pred sodišče.

Do hudih polemik prihaja tudi zaradi zakonskih predlogov v zvezi z bodočo sestavo vlade. Predlog dr. Franceta Bučarja, predsednika slovenskega parlamenta, predvideva močno skrženo vlado,

ki naj bi štela le 9-10 ministrov, a se mnoge stranke temu upirajo. Zavedajo se, da bodo v primeru sprejetja tega predloga odtlej vplivna ministrska mesta zasedali le pripadniki močnejših strank, hkrati pa se bo močno omejilo »trgovanje« s položaji ob sestavljanju bodočih vladnih koalicij. Vendar to le v informacijo, ostaja pa na dlani, da bodoči slovenski parlament, ki bo štel skoraj za polovico manj poslancev, skupno 130 (90 v državnem zboru in 40 v državnem svetu), naravnost kliče po manjši in s tem tudi bolj operativni vladi.

Iz vsebine:

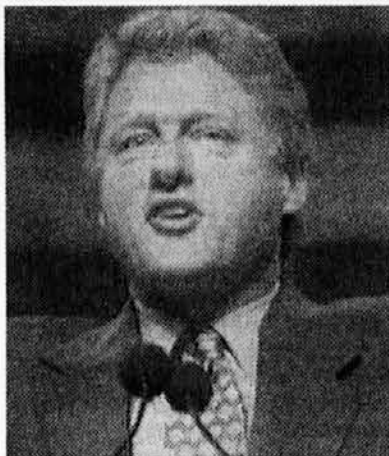
Ambrož Kodelja
Bošnjaki danes (str. 3)

(hj)
Nagrada šport in šola (str. 5)

D.L.
Nova knjiga E. Vršaja (str. 6)

Drago Legiša
Ob aretaciji Sama Pahorja (str. 2)

NOVI PREDSEDNIK ZDA

Združene države Amerike imajo novega predsednika. Na predsedniških volitvah z dne 3. t.m. je prodorno zmagal kandidat demokratske stran-

ke Bill Clinton, ki je tako postal predsednik ZDA. Ta dan ameriški volivci pa niso volili le novega predsednika, temveč tudi novi predstavniški dom, se pravi kakih 400 poslancev, ter tretjino senata. Medtem ko pišemo, sicer še ne poznamo vseh volilnih izidov, temveč se zdi, da bodo odslej imeli demokrati večino v obeh vejah parlamenta.

Z izvolitvijo mladega predsednika je v Združenih državah prišlo tudi in predvsem do generacijske spremembe v vodstvu velike države in zdaj tudi edine svetovne velesile. Novi predsednik je star le 46 let, mlad pa je tudi podpredsednik Al Gore. Z njunim prihodom v Belo hišo se zaključuje 12-letno obdobje vladanja republikanske stranke, ki se je začelo z izvolitvijo Ronalda Reagana, čigar podpredsednik je bil George Bush. Ta je torej

bil v vrhu ameriškega državnega vodstva več kot eno desetletje, v katerem je na svetu prišlo do korenitih, zgodovinskih sprememb. Ronald Reagan prej in nato George Bush sta bila po splošni sodbi odlična predsednika, kar zadeva zunanjo politiko, saj sta odpravila hladno vojno, doživela zlom komunizma in razkroj sovjetskega imperija. Bush je tudi zmagal vojno v Zalivu, zaradi česar se je zdelo, da ga ne bo nihče izrinil iz Bele hiše na letošnjih volitvah.

Zgodilo pa se je, da so si zlasti mlajši ameriški volivci zaželeli korenitih sprememb v vodstvu države in podprli predstavnika svoje generacije. Program kandidata demokratske stranke je poleg tega bolj upošteval želje in potrebe širokih ljudskih množic ter je v tem pogledu zelo spominjal na Kennedyjeva leta.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 8. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Bistrica Kalšiča«; 10.50 Boris Kobal in Sergej Verč v satiričnem kabaretu »Prežganka«; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; nato: Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas; 15.00 Iz krajevnih stvarnosti; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 9. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-45; 8.40 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Okno na Arbat; 12.40 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu: deklisli zbor Devina; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Svet za zavoso«; 14.30 Pogledi na slovenski filmvideo; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 10. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Otroci in igra; 12.40 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu: mešani zbor Kolonkovec; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in deželna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Bajke in povesti o Slovencih«.

■ SREDA, 11. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Pesnice in pisateljice v anglosaški književnosti; 12.40 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu: mešani zbor Skala iz Gropade; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Sprehod po poteh slovenskega gledališča.

■ ČETRTEK, 12. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Trst, december 1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 V deželi čarobne palice; 12.40 Revija ZCPZ v Kulturnem domu v Trstu: moški zbor Fantje izpod Grmade; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ PETEK, 13. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Halo, dober dan! Tu 362875; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Halo, dober dan!; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Ena resna — ena smešna«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 14. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v repentabski cerkvi; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Ta rožjanski glas — Oddaja iz Reziej; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas.

Ob aretaciji Sama Pahorja

»Božji mlini meljejo počasi«

Oba tržaška italijanska dnevnik sta v ponedeljek, 2. t.m., z največjim poudarkom poročala o aretaciji prof. Sama Pahorja, občinskega svetovalca, izvoljenega na listi Slovenske skupnosti, in znanega bojavnika za priznanje pravic slovenske manjšine, kot jih predvideva ustava republike Italije. Kdor je ta dan videl mastne naslove v omenjenih dnevnikih in gledal reklamne panoje pred kioski, je gotovo mislil, da se je znašel za zapahi človek, ki je zagrešil izredno hudo kaznivo dejanje.

Zanimivo je, da ta lista posvečata več pozornosti v bistvu banalnemu incidentu, v katerega se je zapletel Samo Pahor, kot neprimerno hujšim zadevam, ki smo jih pričla širom po državi. Skoraj ne mine namreč dan, da ne bi romali v zapor vidni predstavniki političnih strank, upravitelji velikih in majhnih krajevnih in drugih javnih ustanov, da ne bi prejeli sodnih obvestil poslanci, senatorji in celo bivši ministri, da niti ne omenjamo aretacij vrste znanih gradbenikov in podjetnikov. V vseh teh primerih pa ne gre za kakšno manjšo ali večjo prasko s silami javnega reda, temveč za izredno huda kazniva dejanja: za podkupovanje, izsiljevanje, prisvajanje ogromnih vsot javnega denarja ipd.

Medtem ko je po soglasnem mnenju domačih in tujih opazovalcev na zatožni klopi celotni sedanji italijanski politični sloj in grozi Italiji gospodarsko ter politično razsulo, se najdeta v Trstu lista, ki raje posvečata cele strani že omenjenemu — ponavljamo —

banalnemu dogodku, ki se je vrh vsega pripetil med javno manifestacijo za spoštovanje in izvajanje določil republiške ustave in zakonov na sploh.

Če ne bi poznali razmer v Trstu, ne bi mogli verjeti, da je nekaj takega sploh mogoče, saj je vse skupaj pravi pravcati absurd. Toda v Trstu danes ni mesta za razum, kajti v njem kraljujejo hujskači vseh baž, tako da pravzaprav ni nič čudnega, če mora poštenjak potegniti krajši konec. Toda mi verjamemo, da božji mlini meljejo počasi in da bodo na daljši rok vendarle zmagali dobri in plemeniti nameni.

Drago Legiša

Kinoatelj, Slavistično društvo, ACLI,
Filozofska fakulteta v Ljubljani
prirejajo

Multimedialne tečaje
slovenskega jezika

Prijave: Narodna in študijska knjižnica,
Ulica Sv. Frančiška 20 v Trstu, tel.:
040/635629.

Pismo predsedniku republike

Slovenska skupnost je zaprosila predsednika Republike Italije Oscara Luigija Scalfara, naj s poslanico parlamentu, ki jo predvideva 87. člen ustave, opozori zakonodajno oblast na nerešeno vprašanje zaščitnega zakona za Slovence v Italiji in na primernost, da se pri sprejemanju volilnih reform zajameči manjšinam možnost neposrednega zastopstva v vseh izvoljenih zakonodajnih in upravnih telesih.

Mizerne volilne
špekulacije

nati z najnovejšimi imperialističnimi pohlepi — saj so tudi ti kot tisti pred 50 in več leti dejansko cunjasti — pa utegne ta gonja imeti pri nas kvarne posledice. Listarji in njihovi podrepaniki ter misovci namreč spet brenkajo na strune, za katere so preproste in neuke italijanske množice v Trstu silno občutljive, da ne omenjamo očitnega izkoriščanja čustev prebežnikov in beguncev iz Istre, ki jim spet nakazujejo možnost novih odškodnin, vračanja imetja ter celo povratka v kraje, katere so bili pred tolikimi leti zapustili.

Gre torej v bistvu za mizerne volilne špekulacije, silno podobne tistim, zaradi katerih je sicer sedanji sistem političnih strank doživel po državi razsulo, a ki se zaradi tržaške specifične utegnejo pri nas še obrestovati. Pred to nevarnostjo imamo po našem eno samo pot: enotnost lastnih sil ter iskanje prijateljstva pri italijanskih resničnih demokratih.

V pismu predsedniku Scalfaru Ssk poudarja, da bo kmalu 45-letnica uveljavitve republiške ustave, ki ostaja v svojem 6. členu neizpolnjena, kot ostajajo neizpolnjene tudi mednarodne obveznosti in politična zagotovila v zvezi s pravično zaščito. Napovedane volilne reforme pa zdaj ogrožajo še slovensko prisotnost v izvoljenih telesih, zato bi bilo treba manjšinam zagotoviti rešitev, podobno tisti, ki velja v Sloveniji. Ustava Republike Slovenije je namreč poskrbela za avtomatično zastopstvo italijanske in madžarske manjšine na avtohtonem ozemlju in v parlamentu.

Spomenico je Ssk predala vladnemu komisarju, tržaškemu prefektu dr.

V petek je na tržaški medicinski fakulteti z uspehom diplomirala

TANJA LEGIŠA

Mladi zdravnici iskreno čestitajo starši, brat, nona, strici in tete ter bratrance in sestrične.

Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček iz Trsta je v četrtek, 29. oktobra, priredil v prostorih slovenske prosvete v Trstu večer, posvečen vsem tistim, ki so trpeli in umrli v koncentracijskem taborišču v Gonarsu. Uvodno besedo je imel predsednik krožka dr. Rafko Dolhar, govorili pa so še prof. Samo Pahor, ki je opisal sistema fašističnih taborišč, in prof. Nadja Pahor Veri, največ zanimanja pa sta vzbudili pričevanji dveh internirancev v Gonarsu, Jožeta Korena in Adolfa Lapornika. Na sliki: (z leve) J. Koren, N. Pahor Veri, S. Pahor, R. Dolhar in A. Lapornik. (foto D. Bradassi)

Sergiu Vitiellu, ki ga je četrtek, 29. oktobra, obiskala delegacija, v kateri so bili deželni tajnik Ivo Jevnikar, deželni predsednik Marjan Terpin in tržaški pokrajinski podtajnik Peter Močnik. V obsežnem razgovoru so predstavniki Ssk opozorili tudi na nesprejemljive ukrepe proti javni rabi slovenščine in na škodljivost nacionalistične gonje v zvezi z Osimskimi sporazumi.

Bošnjaki danes

Danes lahko v miru priznamo, da je Hitler imel izredno dobro organizirano obveščevalno službo, celo tam, kjer bi si najmanj mislili. Ob sebi pa je imel tudi štab ljudi, ki so mu vsaj včasih smeli svetovati. Čeprav se govori tudi drugače! Hitlerju je bil vsaj tedaj Pavelič pomembnejši od Hadžibegovića in verjetno prav zato ta načrt ni bil uresničen. Dogodilo pa se je nekaj, kar je ostalo v muslimanski zgodovini zapisano kot nerazumljiva sramota. Takoj 1943. leta so iz muslimanskih prostovoljcev sestavili 13. divizijo SS imenovano »Hadžar«, ki je pozneje doživela tragičen konec. Na drugi strani pa je bila pomembna tudi močna muslimanska antifašistična struja, ki je 1945. leta postavila temelje Republiki Bosni in Hercegovini.

Pol stoletja pozneje, torej danes, igrajo muslimanski voditelji iz Bosne in Hercegovine podobno igro. Današnje muslimansko vodstvo je zelo razkrojeno. Stranka demokratične akcije je razdeljena. Del se zavzema za sodelovanje z Zahodom, mogoče zato, ker sta Washington in Bruselj dala vedeti, da dopuščata vojaški poseg. Drugi del te stranke zagovarja oporo s proislamskim svetom, zlasti s Turčijo. Tretja frakcija, ki je najradikalnejša, pa vidi rešitev v fundamentalnem Islamu. Četrta se zavzema za zavezništvo s Hrvaško, ker z njo deli enako usodo. Peta misli, da je edini izhod sporazum z Srbijo (Jugoslavijo), saj bi edino tako muslimani ostali skupaj, in edino v tem vidijo trajen mir na Balkanu. Nerodno je tudi to, da je libijski voditelj Moamer Gadafi Aliju Izetbegoviču predlagal (in to večkrat!), naj Bosno in Hercegovino priključi takoimenovani Zvezni republiki Jugoslaviji, da muslimani ne bi ostali razcepljeni. To peto različico Stranke demokratične akcije zagovarja celo desidentska muslimansko-bošnjaška organizacija na čelu z Abilu Zulfikarpašićem. Nekateri člani te stranke so vidne osebnosti bosansko-hercegovske diplomacije, kot recimo Haris Silajdžić.

III.

Vse to je le skromen, pa tudi bežen pregled v zgodovino sosedov, s katerimi smo živeli pol stoletja in so prihajali med nas, pa skoraj nismo poznali njihove zgodovine. (Niti je uradno niso nikoli predstavljali v bivšem jugoslovanskem režimu, ker so se ji izmikali).

AMBROŽ KODELJA

Celotni gordijski vozle bosansko-hercegovske vojske je tako mnogo bolj zapleten, kot smo ga navajeni gledati pri poročilih naših dopisnikov, pa tudi po presoji evropskih politikov. Nikoli se ne eni in ne drugi niso vživeli v njihov islamsko-bošnjaški svet, prepleten z islamsko-slovansko miselnostjo, ki se v marsičem razlikuje od miselnosti Zahoda ali bivšega Vzhoda. Tu je tudi gordijski vozle. Kdo bo v tej grozni vojni poraženec in kdo bo zmagovalc, se je vedelo še preden se je začelo to klanje. Neprijetna pa je ugotovitev, da se muslimanski begunci v glavnem ne mislijo vrniti, čeprav se tudi tu drugače misli in razmišlja. Mnogi pričakujejo, da pridejo za njimi tudi njihovi, ki so na fronti. Med evropskimi ljudstvi (Bosna in Hercegovina, naj bi vsaj na zemljevidu bili v Evropi) so muslimani najmanj občutljivi za stalni dom. Morda jih je na vse to naučila prav zgodovina, saj so se stalno premikali; so pa tudi najmanj asimilacijski, zato ostanejo, četudi se prirojijo narodu, v katerem so, muslimani z islamsko miselnostjo. To so dejstva, ki jih marsikdo neče razumeti, kažeta pa nam jih zgodovina in tudi Evropa sama.

Svečanost v Gonarsu ob 50-letnici ustanovitve koncentracijskega taborišča

Na slovesnosti v Gonarsu je pel zbor Rupa-Peč

(foto A. Breclij)

Pomembna slovesnost je v soboto, 31. oktobra, potekala v Gonarsu ob 50-letnici ustanovitve tamkajšnjega italijanskega koncentracijskega taborišča. Svečanost sta priredila Slovenska skupnost in Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice. Verski obred je vodil msgr. Kazimir Humar,

pel je mešani pevski zbor Rupa-Peč pod vodstvom Zdravka Klanjščka, osrednji govor pa je imel deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar. Med drugim je poudaril, da tudi danes o koncentracijskih taboriščih v Italiji premalo vemo, saj to področje iz raznih razlogov ni bilo raziskano, čeprav je v teh taboriščih bilo interniranih ogromno Slovencev. Jevnikar se je dotaknil tudi današnjega tragičnega stanja na tleh bivše Jugoslavije, kjer se dogajajo vojne grozote, omenil pa je tudi napet položaj v tržaški občini, ki ga Slovenci iz dneva v dan bolj občutimo. Prisiljeni smo torej, da se branimo, namesto da bi delali tudi v korist širše javnosti.

S slovesnosti v Gonarsu je izšla torej predvsem zahteva po pravični zgodovinski osvetlitvi dogodkov v italijanskih koncentracijskih taboriščih, tudi zato, ker zadnji dogodki dokazujejo, da so nekateri že »pozabili« na diktaturo v Italiji in na to, kdo je povzročil vojno, napadel tedanjo Jugoslavijo, kdo je bil pravzaprav okupator... Na dan prihajajo polresnice in širijo se iluzije in s tem se večja sovrastvo med pripadniki različnih narodnostnih skupnosti.

Slovenska skupnost ob aretaciji prof. Sama Pahorja

Aretiran je bil prof. Samo Pahor, znani politični predstavnik slovenske manjšine v Italiji, ki se že desetletja omikano in mirno poteguje za pravice svoje skupnosti in za jezikovne pravice, ki mu jih je Ustavno sodišče priznalo z dvema razsodbama. Do aretacije je prišlo med že petintrideseto mesečno manifestacijo združenja Edinost za uresničitev ustavnih pravic slovenske manjšine, ki jo je tržaška kvestura uradno dovolila. Slovenska skupnost, ki pri svojem političnem boju vedno spoštuje demokratična načela, obžaluje neljubi incident in poudarja, da je do njega prišlo sredi hude politične in družbene napetosti, ki jo v Trstu povzročata nacionalistična in revanšistična kampanja proti osimskim sporazumom, republiki Sloveniji in sami slovenski manjšini, katere pravni položaj 47 let po drugi svetovni vojni, 44 let po republiški Ustavi, 38 let po Londonskem sporazumu o soglasju in 17 let po osimskih sporazumih še vedno ni pravično urejen.

Marko Kosin v Trstu

V Trstu se je pretekli teden mudil veleposlanik Republike Slovenije v Rimu Marko Kosin. Obisk je trajal dva dni, v tem času pa je imel diplomat vrsto sestankov s političnimi in gospodarskimi predstavniki dežele FJK, srečal pa se je tudi s skupnim predstavništvom Slovencev v Italiji. S predsednikom deželne vlade Turellom je govoril tudi o nasprotovanju potrditvi osimskih sporazumov. Turello je dejal, da gre pri tem predvsem za volilne špekulacije nekaterih strank.

Skrb zaradi napetosti, ki so jo povzročile nekatere sile v zvezi z »dedovanjem« osimskih sporazumov, so veleposlaniku Kosinu izrazili tudi predstavniki Slovencev v Italiji. Srečanje je bilo v prostorih slovenskega konzulata v Trstu, kjer je goste sprejel konzul Jože Šušmelj. Svoj obisk je veleposlanik zaključil v petek, 30. oktobra.

Praznik reformacije v Sloveniji

Pred slabim letom je slovenski parlament uzakonil vrsto praznikov oz. prostih dni v tej novonastali državi, ki odtlej na svoj lasten način poudarjajo slovensko državotvorno oz. kulturno tradicijo. Eden takih je Dan reformacije, ki ga v Sloveniji praznujejo 31. oktobra, na obletnico, ko je Martin Luter leta 1517 objavil svoje teze, ki pomenijo začetek razkola v katoliški Cerkvi, kar je končno pripeljalo do nastanka protestantizma.

Pomen Dneva reformacije pa je danes v Sloveniji nekoliko širši, saj je praznik bil uveden zato, da se z njim prizna enakopravnost avtohtone luteranske verske skupnosti, ki je v naši matični državi prisotna zlasti v Prekmurju, še dve verski občini pa delujeta tudi v Mariboru in Ljubljani. Po

novejših podatkih je število vernikov luteranske veroizpovedi v Sloveniji okrog 20.000. V verskem pogledu ima uvedba tega praznika tudi ekumensko razsežnost; že iz preteklih let je znano, da so odnosi med večinsko katoliško Cerkvijo in protestantsko manjšino strpni, med njima pa prihaja tudi do skupnih pobud.

Vseslovenski značaj pa daje temu prazniku tudi dejstvo, da so prav protestantski pisci v 2. polovici 16. stoletja bili tisti, ki so utemeljili slovensko knjižno besedo. S tiskanjem verskih besedil, zlasti Abecednika, Katekizma in celotnega Svetega pisma so postavili temelje, iz katerih se je kasneje razvil sodoben slovenski jezik, ki se je tako postavil ob bok ostalim razvitim evropskim jezikom.

Slovenska skupnost zahteva, da se povsem razčistijo tako omejnjeni dogodek kot odgovornost zanj, saj bi nekatere okoliščine lahko kazale na nepravilnosti pri postopanju nekaterih državnih organov. Zato se bo stranka obrnila na predsedstvo italijanske vlade, da bi se v korist mirnega sožitja povsem osvetlili ta in nekateri drugi dogodki.

Obisk pri slovenskem konzulu v Trstu

Pred nedavnim sta Janez Povše in Davorin Devetak, predsednik in tajnik deželne odbora Svetovnega slovenskega kongresa, obiskala generalnega konzula Republike Slovenije v Trstu Jožeta Sušmelja. Srečanje je bilo namenjeno osvetljevanju vseh tistih problemov, s katerimi se srečujejo predvsem Slovenci v zamejstvu oziroma v Italiji. Govorili so o bližnjih volitvah v Republiki Sloveniji, kjer je za naše državljane v Italiji postopek po nepotrebnem zelo zapleten in bi lahko konzulat sam opravil vse potrebne formalnosti. S tem v zvezi je odprto vprašanje Slovencev, ki živijo v Milanu oziroma v Rimu, pa je njihovo obračanje na naše predstavništvo mnogokrat otežkočeno zaradi občutne razdalje. Svetovni slovenski kongres in Generalni konzulat naj bi v tej smeri napravila povezovalne korake v Milanu. Sploh močno manjka informativni seznam Slovencev v Italiji. Na drugi strani sta predstavnika Svetovnega slovenskega kongresa opozorila na problem organiziranja Slovencev v Italiji, kjer se dosedanje oblike kažejo kot nezadostne in preživete. Vztrajanje na starih pozicijah je še zelo izrazito. Na koncu pa je bilo govora o pridobitvi slovenskega državljanstva, kjer se stvari premikajo na bolje, čeprav je tozadevni zakon še vedno zapleten in posebno v Ljubljani s svojo izvedbo še precej zamuden. V interesu zamejstva pa velja opozoriti matično domovino na zakon o posebnem statusu Slovencev brez državljanstva, ki je zastal pri prvem osnutku.

S petkovega protestnega zborovanja SDGZ na Opčinah

»Minimum tax« je krivična in za gospodarsko ravnovesje tudi nevarna

Prosvetni dom na Opčinah je bil v petek, 30. oktobra, zvečer nabito poln. V njem so se zbrali slovenski obrtniki, gostinci, trgovci in tisti, ki se ukvarjajo s svobodnimi poklici. Slovensko deželno gospodarsko združenje je namreč v petek na Opčinah priredilo protestno zborovanje, pravzaprav sindikalni shod proti ukrepu Amatove vlade, imenovanem »minimum tax«, ki prizadane najbolj šibke in ranljive člene zgoraj omenjenih kategorij. Italijanska vlada s tem davkom ne bo rešila gospodarskega problema, saj so vzroki za krizo drugje in jih je torej treba tudi reševati drugače, obenem pa tvega, da bo stanje še poslabšala, saj bo »minimum tax« odvrnila predvsem mlajše od tega, da bi sploh začeli delati samostojno, in s tem se bo število brezposelnih seveda povečalo. To pa je le eden od stranskih učinkov tega davka, proti kateremu so se tudi na vsedržavni ravni z različnimi akcijami izrazili svoje nasprotovanje obrtniki, gostinci in drugi.

Vzdušje v Prosvetnem domu je bilo razgoreto in v razpravo je poseglo tudi precej udeležencev. Uvodne posege so imeli ravnatelj SDGZ Vojko Kozjančič, predsednik Boris Siega ter predsedniki posameznih sekcij te organizacije: Egon Meden za trgovino na drobno, Lino Doljak za gostince, Drago Ota za obrtnike in Vinko Ozbič za proste poklice.

»V sredstvih javnega obveščanja se je doslej dalo premalo poudarka temu problemu,« nam je dejal predsednik SDGZ Siega. Pred-

Na sliki (z leve): Lino Doljak, Egon Meden, Vojko Kozjančič, Vinko Ozbič, Drago Ota in pred mikrofonom Boris Siega (foto D. Križmančič)

vsem pa je bilo to vprašanje tudi na vsedržavni ravni prikazano enostransko, poleg tega pa občila niso dala možnosti obrtnikom, trgovcem, gostincem, profesionalcem in drugim, da izrazijo svoje stališče. Pripadniki teh kategorij so bili prikazani kot glavni krivec za probleme gospodarstva v Italiji. Seveda je davčna utaja tudi tu delno prisotna, čeprav moram reči, da je tega pri nas veliko manj. Če finančna straža opravi pregled, ki so izredno številni v naših slovenskih podjetjih, dobi navadno vse v redu. Vsekakor pa odkrivanje davčnih utaj ne bo rešilo gospodarskega vprašanja Italije, saj so problemi drugje in veliko hujši. S tem davčnim ukrepom pa obenem obstaja nevarnost, da bo prišlo v državi do kontrapozicije med delodajalci in odvisnimi delavci, kar ima lahko tudi izredno kvarne učinke,« je še poudaril Boris Siega.

Predstavništvo SDGZ se je v tem času že udeležilo zborovanja na deželni in vsedržavni ravni proti »minimum tax«, je še dejal predsednik. »Za širše akcije je vsekakor potrebna povezava s sorodnimi italijanskimi organizacijami v naši deželi, saj gre za splošen interes, ki ga je treba enotno zagovarjati. Pripravljeni pa smo napraviti še težje in bolj konkretne korake, saj gre tu za vprašanja življenjske važnosti.«

Vinko Ozbič pa nam je v pogovoru dejal, da je naravnost presenetljivo, kako uspe vladajočemu razredu v Italiji obrniti javno mnenje tako, da ljudje pozabijo na resnične probleme. »Italija je zašla v težave iz številnih razlogov in od teh je davčna utaja prav gotovo le eden izmed vzrokov, nikakor pa ne glavni. Sprašujemo se, kdo so glavni krivci, kdo je

neizmerno povečal državni dolg, tako da dohodeki celotnega sistema že vsaj dve desetletji ne krijejo izdatkov. Vsakdo, ki se rodi v Italiji, ima že nad 20 milijonov lir dolga, tudi dojenčki. Vsako leto ugotovljamo, da so bili vsi finančni zakoni podcenjeni, saj se na koncu leta izkaže, da je bil proračun presežen za več deset tisoč milijard. Kdo pa je odobril take stroške, vemo. Dovolj je, če pomislimo, da stanejo vsa javna dela vsaj dva krat toliko kot navadnega smrtnika in da so obenem vse te gradnje potrebne pogostih

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV v Trstu vabi v ponedeljek, 9. novembra, na večer, posvečen obnovitvi slovenskih šol na Tržaškem po drugi svetovni vojni. O tistih časih bo pričal SREČKO BARAGA, izseljenec iz Avstralije. Večer bo v Peterlinovi dvorani s pričetkom ob 20.30.

Večer, posvečen Mariji Mijot

Društvo »Slavko Škamperle« od Sv. Ivana je v petek, 30. oktobra, priredilo večer, posvečen domači narečni pesnici Mariji Mijot ob 90-letnici. Večer je bil na sedežu društva na stadionu 1. maja. (foto M. Magajna)

vzdrževanj. In takih primerov je še na stotine.«

Vest, ki je prišla iz italijanskih vladnih krogov, da je »minimum tax« le začasna, pa je Vinko Ozbič komentiral takole: »Radi verjamemo, da je začasna, a prepričan sem, da se bo v bodoče obdavčenje obrtnikov, trgovcev, gostincev, profesionalcev in drugih vedno pojavljalo, čeprav z drugačnim imenom. »Minimum tax« je izredno krivična posebno do mladih,« je nadaljeval, »ki si že itak s težavo utirajo pot na tržišče, država pa smatra, da bo vsakdo takoj zaslužil 40 milijonov, medtem ko lahko s tem sistemom že uveljavljen profesionallec ogrom-

Na Sveti gori pri Gorici bo v četrtek, 5. novembra, v organizaciji Zgodovinskega društva za severno Primorsko in Goriškega muzeja 4. srečanje, ki bo posvečeno primorski kulturni dediščini, s posebnim poudarkom na 100-letnico rojstva Ludvika Zorzuta in 40. obletnico Goriškega muzeja. Sodelovalo bo deset strokovnjakov z različnih področij. Začetek ob 10. uri.

NOVICE

Tržaška pokrajina ima od prejšnjega tedna novega vladnega komisarja, ki bo upravo vodil do predčasnih volitev. To nalogo je prevzel bivši tržaški prefekt in vladni komisar Mario Marrosu, imenoval pa ga je sedanji prefekt Sergio Vitiello. Istočasno se je začel postopek za dokončno razpustitev pokrajinskega sveta in seveda tudi odbora, kot predvideva zakon o reformi krajevnih uprav. Trenutno še ni znano, ali bodo volitve že marca ali pa junija, kot tudi ne, ali bo do tedaj v parlamentu že odobren novi volilni zakon.

* * *

Prejšnji teden sta se sestala odbornik za turizem dežele FJK Francescutto in minister za to področje v Republiki Sloveniji Janez Širše. Pogovarjala sta se o možnostih za okrepitev sodelovanja med obema deželama. Posebno pozornost sta namenila ovrednotenju mejnih območij v FJK in Sloveniji, ureditvi planinskih stez in koč, načrtu o povezavi turističnih postojank na Nevejskem sedlu in Bovškem in drugim načrtom za razvoj turizma na tem območju. Francescutto in Širše se bosta 14. novembra ponovno sestala, tokrat v Ljubljani.

V Doberdolu nagradili najboljše dijake in športnike »Šport je izredno koristen za tiste, ki študirajo«

Jana Drasič

Dijaki, ki so se v lanskem šolskem letu izkazali tako s šolskimi uspehi, kot športnimi, so v četrtek, 30. oktobra, prejeli v novih, sodobno opremljenih prostorih Kmečke in obrtne posojilnice v Doberdolu II. »Nagrado šport in šola«. Priznanje je dobilo 14 višješolcev, 10 iz Trsta in 4 iz Gorice. Sredstva za nagrado podeljujejo slovenski denarni zavodi, združeni v bančni sekciji SDGZ, ob dnevu varčevanja. Na slovesnosti so bili prisotni predstavniki vseh bank, govorili pa so predsednik gostiteljske posojilnice v Doberdolu Andrej Gergolet, Predsednik Zveze slovenskih športnih društev v Italiji Jurij Kufersin, trener Franko Drasič ter predsednik bančne sekcije SDGZ Ksaverij Leban. Slednji je dejal, da je »bančna sekcija že od samega začet-

ka uvidela pomembnost te pobude. Prej nismo nikoli nagrajevali učencev, ki so dobri tako v šoli kot v športu, zato je naša sekcija takoj prevzela sponzorstvo. Tega pa nismo storili samo iz reklamnih namenov, ampak zato, ker tudi take pobude pripomorejo naši manjšini, da si, v konkurenci z večinskim narodom, pridobi finančno pomoč. Vsi slovenski denarni zavodi so že dolgo sponzorji raznih športnih dejavnosti in to pomoč obljublamo tudi v prihodnje. Rekel bi še, da smo se v preteklih letih za dan varčevanja posvetili bolj reklamnim pobudam, zdi pa se nam pametneje, da damo raje spodbude in sponzorstvo raznim našim ekipam in posameznikom.«

Preidimo zdaj k dijakom, ki so bili ta večer središče pozornosti. Nagrado so prejeli Aleksandra Ažman, Kristjan Briščik, Breda Čok,

Odbojka zame ni predstavljala posebnega problema, saj so treningi zvečer, tekme pa ob sobotah. Težje je s klavirjem, ker je treba vaditi vsaj dve uri dnevno, nič pa ni nemogoče. Treba je le pohiteti s šolskim delom v popoldanskih urah. Zvečer je namreč po treningih že prepozno za študij, poleg tega pa si tudi preveč utrujen. Vsekakor pa je šport izredno koristen za tiste, ki študirajo, saj gre za nekaj, kar te sili k razmišljanju; to pomeni, da ne treniraš samo s telesom, ampak tudi z glavo.

Večina naših mladincev se pri izbiri športne dejavnosti navadno odloči za odbojko ali košarko. Zakaj?

Predvsem zato, ker pri slovenskih društvih ne gojijo veliko drugih športnih panog, pa tudi, ker je delo tu bolj resno, saj imamo v teh dveh panogah že dolgoletno tradicijo. Osebnostno mi je bila odbojka že od malega všeč in sem

Nagrado »Šport in šola« so letos podelili v novih prostorih Kmečko obrtne hranilnice v Doberdolu (foto D. Bradassi)

Razstava hrvaških grafikov v TKG

V prostorih Galerije Tržaške knjigarne je bil v četrtek, 29. oktobra, večer, posvečen hrvaškim likovnim ustvarjalcem. Razstavo je pripravil Krasimir Trajkov, lastnik in mentor agencije Macedonica Miniatura, izbral pa je šest v tem trenutku za Hrvaško najznačilnejših grafikov. O teh umetnikih je spregovoril pesnik Tonko Maroevič. Na sliki: (foto Križmančič) posnetek z otvoritve razstave v TK Galeriji.

Jana Drasič, Paola Gregori, Pavel Križman, Andrej Maver, Tanja Pitacco, Borut Plesničar in Lucia Tersar iz Trsta ter Jan Bednarik, Christian Pellegrin, Igor Povše in Štefan Tommasi iz Gorice. Večina se ukvarja z odbojko in košarko, nekaj je med njimi šahistov in vsi resno trenirajo vsaj trikrat tedensko in hodijo tudi na tekme. Nekateri se poleg tega ukvarjajo še s kako drugo izvenšolsko dejavnostjo, na primer učenjem tujega jezika, glasbo ipd. O tem, kako je mogoče usklajevati tako številne dejavnosti, smo se na kratko pogovorili z eno od nagrajenk, Jano Drasič, ki je lani maturirala na državnem znanstvenem liceju »France Prešeren« v Trstu. Jana igra odbojko pri ŠD »Sokol« in nastopa v deželni C2 ligi, poleg tega pa igra še klavir pri Glasbeni matici.

Kako si sploh našla čas za vse?

začela trenirati zelo zgodaj, morda tudi zato, ker je moj oče trener odbojke.

Kakšni pa so tvoji načrti za bodočnost. Misliš še naprej ohraniti in usklajevati vse tri dejavnosti — študij, glasbo in šport?

Po maturi sem se letos vpisala na univerzo za sodobno književnost, končala pa bi rada tudi študij klavirja — manjkajo mi še trije razredi — poleg tega pa bi hotela še naprej igrati pri Sokolu. Resnično upam, da mi bo uspelo še trenirati.

Verjetno so tvoje izbire delno tudi usmerjali starši?

Seveda. Dobra volja je sicer zelo pomembna, a menim, da imajo starši pri tem zelo pomembno vlogo. Prepričana sem, da ne bi delala vsega, kar delam, če me starši ne bi spodbujali. Veliko ljubezen do študija ima le malo v teh letih, vendar se splača se potruditi, saj se drugače v kasnejših letih kesajo za vse tisto, kar bi bil lahko naredil, a nisi. (hj)

Egidij Vršaj ne zamuja priložnosti

Napisal je novo knjigo
z zelo aktualno vsebino

Pri založbi Franco Angeli iz Milana je pred dnevi izšla kot redna zbirka goriškega Inštituta za mednarodno sociologijo (ISIG) nova knjiga dr. Egidija Vršaja z naslovom »Republika Slovenija med Evropo in Balkanom«. Kdor avtorja pozna, ga njegovo najnovjše delo ne preseneča, saj kot ekonomist in časnikar že dolgo let pozorno spremlja dogodke, ki pobliže zanimajo zlasti deželno Furlanijo Julijsko krajino in sosednjo Slovenijo, oziroma Italijo in njene sosedne na Vzhodu. Poleg tega Vršaj globlje proučuje problematiko evropskega združevanja, pri čemer, kot znano, zavzema družbeno gospodarski aspekt izredno pomembno mesto. »Republika Slovenija med Evropo in Balkanom« je že šesto Vršajevo delo (njegova prejšnja knjiga je izšla leta 1988).

Kot vse dosedanje je tudi nova knjiga napisana v italijanskem jeziku, kajti avtor želi seznanjati zlasti široko italijansko javnost z dogajanjem v njeni sosesčini in s tem nekaj konkretnega prispevati k medsebojnemu sodelovanju ter razumevanju. V tej zvezi je treba poudariti, da je zadnje delo še zlasti zato pomembno, ker vsebuje naravnost odlično razlago vzrokov in razlogov slovenske osamosvojitve. Gre za izvajanja, ki so zelo važna za italijansko publiko, saj vemo, kako ta izredno pomanjkljivo in slabo pozna Slovenijo, Hrvaško in ostale republike bivše Jugoslavije, kot smo se lahko prepričali tudi in zlasti v zadnjih dveh letih.

Knjiga je sicer v prvi vrsti namenjena podjetnikom in poslovnikom, ki hočejo navezati stike s svojimi kolegi v Sloveniji, a bo prišla prav tudi ljudem drugih poklicev; tako menimo, da ne bi smela manjkati na delovnih mizah odvetnikov, šolnikov, časnikarjev in drugih. Vsi ti bodo med drugim našli kratko, a natančno razlago o besedah, ki jih takorekoč dnevno beremo v časopisih, a njihovega pomena ne razumemo. Za podjetnike in poslovneže pa je knjiga zaradi svoje vsebine izredno dragocena in menimo, da ne bi smela manjkati na njihovi delovnih mizah, saj gre dejansko za priročnik, v katerega pogledaš, kadar ti je kaj nejasno ali iščeš kako informacijo.

Pa še nekaj bi radi napisali: dr. Egidij Vršaj, ki je tudi dolgoletni in dragocen sodelavec našega lista, s svojimi knjigami in s svojim znanstvenim delom zasluži, da bi se ga kdaj spomnila tudi oblast v Sloveniji, saj dejansko opravlja delo ambasadorja, in to brezplačno.

D.L.

Knjigo dobite v vseh knjigarnah in stane 24 tisoč lir.

NAŠA DRUŠTVA Marijin dom iz Ulice Risorta v Trstu

Kmalu bo okroglih sto let, odkar je začela v Trstu delovati Marijina družba »Marije milostljive«, ki ima svoj sedež v Ulici Risorta v Trstu tik pod sv. Justom. Bogata verska, kulturna in narodnostna dejavnost se tu ni nikoli prekinila, čeprav je seveda tudi kdaj doživela obdobje krize. »To dejstvo dokazuje, da raste iz globokih korenin in da se zavzema za visoke cilje,« je napisal pokojni msgr. Jože Prešeren v brošuri, ki je izšla ob 75-letnici te organizacije. »Časi se naglo spreminjajo, v Trstu se je v preteklem tridesetletju marsikaj zgodilo. Organizacija, ki je prebrodila vse viharje, mora imeti v sebi toliko življenjske sile, da bo premagala tudi sedanje krize.«

Od samega začetka je bila dejavnost Marijine družbe zelo živahna. Glavnina je seveda slonela

mogoče vse povedati v enem samem članku. Zapišemo naj le, da je bil skupen cilj vseh uresničen leta 1912, ko so februarja meseca blagoslovili novi dom. Delovanje družbe je bilo tako v marsičem olajšano, člani pa so se še z večjo vnemo lotili dela. V novem domu so se nadaljevale razne dejavnosti, organizirali so shode, verske tečaje, srečanja, kulturne prireditve, ukvarjali so se tudi s socialno službo, veliko je bilo sej, sestankov, romanj in še bi lahko naštevati. V obdobju prve in druge vojne je ta bogata dejavnost nekoliko utihnila, čeprav ni nikoli popolnoma zamrla. Za člane Marijine družbe je nastopilo obdobje strahu, saj so jim večkrat zagrozili, da bodo vzeli ali uničili Marijin dom.

Pred kakima dvema desetletjema je dal msgr. Jože Prešeren

Posnetek s proslave 50-letnice Marijine družbe

na verskem delovanju. Uradno je bila družba ustanovljena 22. julija 1899, prošnja za to pa je tedaj vložil na tržaško škofijo Anton Štemberger, kaplan pri Novem sv. Antonu. Organizacija je bila namenjena dekletom in ženam. Kaj kmalu se je pojavila potreba po gradnji lastnega doma, saj je bilo članic izredno veliko. Potrebno je bilo tudi zavetišče za bolna in brezposelna dekleta. Tako je prišlo do odločitve, da kupijo kakšno primerno stavbo ali jo novo zgradijo. Ker pa verska organizacija ni mogla biti lastnica nepremičnin, so ustanovili »Zvezo Marijin dom«. Člani so takoj začeli zbirati prispevke za odkup sedeža in italijanski prenapeteži so že zagnali vik in krik, saj jim ni bilo po godu, da bi Slovenci imeli v Trstu svoj Marijin dom. Članom doma pa je to po nekajletnem delu uspelo, čeprav seveda ne brez žrtev. Stalna prizadevanja nasprotnikov Slovencev so privedla do tega, da je bil leta 1903 ustanovitelj in vodja družbe Štemberger premeščen iz Trsta v Istro.

Zgodovina Marijine družbe in doma je res prebogata, da bi bilo

podreti stari dom in zgraditi novega. S tem se tudi začena novo poglavje zgodovine tega versko-narodnostnega društva. Danes šteje odbor doma osem oseb: Pepca Vodopivec, Dora Kosovel, Norma Jazbec Jež, Tončka Čehovin, Ivanka Srebot, Bojana Škrk Simičič, Lojzka Gregorič in Lojzka Barbis, voditelj pa je g. Marij Gerdol, slovenski kaplan pri Sv. Jakobu. Poudaril je, da ima danes Marijina družba iste smernice kot ob svojem nastanku, in sicer molitvene, kulturne, prosvetne in socialne. Vsako leto prireja tudi nekaj zabavnih in družabnih srečanj; za pust, misijonsko nedeljo, božič, pa tudi kak pevski ali glasbeni nastop. V Marijinem domu imajo svoj sedež tudi tržaški skavti, redno pa vadijo tudi pevci zbor Novega sv. Antona, zbirajo se člani ekumenskega gibanja, duhovniki imajo tu svoja pastoralna srečanja itd. Iz teh podatkov je razvidno, da je Marijin dom v Ulici Risorta res pomembno slovensko središče, ki bi ga težko pogrešali. V sklopu Marijine družbe deluje tudi misijonski krožek, kjer med drugim zbirajo prispevke za pomoč slovenskim misijonarjem

in organizirajo tudi srečanja z njimi. Letos so imeli v gosteh Janeza Puharja, ki je prišel z Madagaskarja, ob koncu tega meseca pa bo prišla tudi laiška misijonarka Jožica Rihar, prav tako z Madagaskarja. Tudi tiskovni krožek Marijinega doma še danes aktivno deluje. Ta krožek ima nalogo, da zbira verske in kulturne časopise iz zamejstva, matice in zdomstva in da širi slovenski tisk. V tem okviru deluje tudi čitalnica, ki je odprta vsem.

Nekoč je v Marijinem domu delovala tudi gledališka skupina. Danes se je na žalost nekdanje navdušenje poleglo, le tu pa tam postavijo na oder še kako predstavo s pomočjo skavtov. Gledališka skupina pa je bila včasih izredno aktivna in je imela zelo veliko članov. Dom organizira tudi razne izlete, romanja, shode ipd. Kot že rečeno, pa njegov pomen ni samo verski, ampak tudi narodnostni, saj se člani, kot so sami povedali, trudijo za »ohranjanje slovenske besede, kulture in službe božje«. V domu deluje tudi knjižnica, v kateri je kakih štiri tisoč knjig. Trenutno jo obnavljajo, tako da bo spet kmalu na razpolago obiskovalcem. Dejavnosti so seveda še številne in ne mine dan, da bi bil Marijin dom popolnoma prazen. V njem se vedno nekaj dogaja. Kar zadeva kratkoročne načrte, ki jih imajo odborniki tega društva, naj povemo, da pripravljajo tradicionalni božični koncert, v kratkem pa bodo že začeli razmišljati, kako proslaviti častljivo 100-letnico nastanka Merijine družbe. »Naša poglobljena skrb pa je,« so povedali odborniki, »da dom neprekinjeno deluje naprej, kar je tudi velika odgovornost. Največja težava je seveda v tem, da ni naraščaja, a to je vsesplošen problem. Po svojih močeh pa se bomo še naprej trudili, da bi, kolikor je mogoče, skrbeli za versko in narodnostno osveščanje naših ljudi v mestnem središču.«

(hj)

***

»Minimum tax«...

no zasluži "na črno". Če pa hoče mlad podjetnik dokazati, da je zaslužil manj, mora sprožiti izredno dolg, zapleten, birokratski postopek.«

»Ob koncu bi želel še enkrat poudariti to, kar je na Opčinah dejal tudi Drago Ota, da se morajo slovenski podjetniki, gospodarstveniki, obrtniki strniti okrog svoje sindikalne organizacije, saj bo samo tako njihov glas kaj veljal tudi v vsedržavnem merilu in sploh v odnosih s sorodnimi italijanskimi organizacijami in drugimi ustanovami.«

Pri Poletu moška ekipa hokeja

Predstavitve hokejske ekipe športnega društva Polet. Govori predsednik arh. M. Kokorovec (foto D. Bradassi)

V zamejskih športnih krogih se je že sredi poletja razširila vest, da pri športnem društvu Polet z Opčim ustanovljajo moško ekipo hokeja. Recimo in piši, pred dobrim mesecem smo v krajevnem tisku lahko že zasledili izid krstnega nastopa te ekipe: Poletovi hokejisti so igrali neodločeno nič manj kot z avstrijsko reprezentanco! Resnici na ljubo je treba povedati, da so bili prvi nasprotniki openskih hokejistov demotivirani in tudi krepko utrujeni, vsekakor pa gre nedvomno za neobičajen uspeh, še zlasti če pomislimo, da je v openski ekipi več začetnikov, ki se niso nikoli ukvarjali s tem športom, in da je bil to prvi uradni nastop naših hokejistov nasploh. V resnici je treba upoštevati, da sodi hokej

v skupino manj popularnih športov in da v Avstriji sploh ne obstaja pravo državno prvenstvo. Reprezentanco pa sestavljajo v glavnem igralci, ki sicer nastopajo v prvenstvu hokeja na ledu.

Pri Poletu so se odločili za ustanovitev hokejske ekipe na pobudo nekdanjih vrhunskih kotalkarjev, ki so se želeli preizkusiti v tem skupinskem športu, v mnogočem sorodnem kotalkanju. Z veseljem so se jim nato pridružili še nekateri starejši tekmovalci, ki so nekoč nastopali v višjih ligah in tudi v italijanski reprezentanci. Odborniki so se zato opogumili in vpisali ekipo v italijansko prvenstvo C lige. Barve openskega Poleta bodo branili Franc Fabec, Damjan Kosmač, Giuseppe Marinuzzi, Mojmir Koko-

rovec, Michele Piazza, Mitja Kokorovec, Marco Bellodi, Roberto Serri, Fulvio Roselli, Emanuele De Santis in Enzo Mari. Trener je Giuseppe Sciegghi.

Poletovci so preteklo soboto začeli nastope v italijanskem pokalu. V Gorici so tesno izgubili z Goriziano 5:4, vendar so s prikazano igro zadovoljili. Italijansko prvenstvo, ki se bo začelo v prvih mesecih prihodnjega leta je za Opence zaenkrat prava neznanca, saj v glavnem ne poznajo nasprotnikov. Menijo pa, da ne bodo igrali podrejene vloge, saj je v ekipi več izkušenih starejših igralcev.

Ekipi seveda želimo čimveč športne sreče in uspešnih nastopov!

(Dar)

Umrl je Just Colja

V 94. letu starosti je umrl Just Colja iz Trsta. Po vojni je do upokojitve delal v znanem Tomažičevem bifeju pri Borznem trgu. Bil je brat gospe Eme Tomažič, matere Pinka in Danice Tomažič. Just Colja je bil tudi naš zvesti narodnik. Naj v miru počiva. Hčerki in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

* * *

V četrtek, 29. oktobra, je bil v okviru večerov, ki jih prireja Kulturni dom iz Gorice, gost kulturni delavec in politik Ciril Zlobec. Izhodišče za ta večer je bila predstavitev njegove najnovejše knjige z naslovom »Lepo je biti Slovenec, ni pa lahko«, ki je nekakšna antiteza Janševim »Premikom«. Večer je potekal na goriškem gradu in je privabil številne poslušalce.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE
Gostuje Primorsko dramsko gledališče Nova Gorica

Sam Shepard

POKOPANI OTROK

Režija Dušan Jovanovič

v petek, 6. novembra, ob 20.30 — Abonma RED A in D
v soboto, 7. novembra, ob 20.30 — Abonma RED B, E in F
v nedeljo, 8. novembra, ob 16.00 — Abonma RED C in G

Ponovitev v gledališču »G. Verdi« v Gorici:

V ponedeljek, 9. novembra, ob 20.30 — Abonma RED A in B

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE ponovi v torek, 10. in v četrtek, 12. novembra ob 16. uri komedijo Alda Nicolaja »HAMLET V PIKANTNI OMAKI«.

V foyerju razstava gledaliških plakatov akademskega slikarja Slavka Furlana.

Robert Hlede

Nekaj misli o komunizmu in kapitalizmu

Naj že takoj na začetku pripomnim, da ni namen članka narediti neko globjo, strokovno primerjavo med komunizmom in kapitalizmom, temveč gre za zgolj krajši razmislek o pojavih, ki so zanj bili in ostajajo značilni.

Komunizem

Komunizem je pojem, ki izhaja iz latinske besede »communis«. Po marksistični teoriji naj bi šlo za višjo obliko skupnosti, ki bi sledila nižji, brezrazredni socialistični družbi, sloneči na visokem razvoju proizvodnih sil in na podružabljanju proizvodnih sredstev ter proizvodov dela. Ker komunizem v praksi nikoli ni zaživel oziroma je ostal na ravni takšnega ali drugačnega socializma, je o njem pravzaprav težko govoriti, se pravi ga primerjati s kapitalizmom. Toda vseeno.

Komunistična ideja je temeljila na nemškem idealizmu, katere najvidnejši predstavnik je bil filozof Hegel. Ta si je domišljjal, da je mogoče zgodovino človeštva popolnoma razumeti že samo s človeškim umom in močmi. Iz tega izhajajoči marksistični misleci so bili prepričani, da torej ni »nikakršnih skrivnosti več«, ki bi lahko omejevale človekovo svobodo pri urejanju sveta po njegovi lastni presoji.

To postavitev sveta na »glavo« pa je komunizem drago plačal. Toliko bolj, ker so mu obrnili hrbet ravno tisti, zaradi katerih je pravzaprav nastal: delavci. S tem, da je delavcu hotel zagotoviti lastnino nad proizvodnimi sredstvi in dati delu absolutno vrednost, ga je v resnici pahnil v še večjo podrejenost in položaj, v katerem ni okusil niti sadov svojega dela in niti socialne pravičnosti. To pa zato, ker je mislil, da je možno uresničiti družbo brez njene povezanosti z naravo, ne glede na to, da je hotel naravo sicer spreminjati. Z enim stavkom, s tem, ko je zanikal obstoj Boga, je napravil svojo največjo (zgodovinsko) napako.

Da bi to prikriš se je po eni strani poslužil (eval) nasilnih metod razrednega boja (diktature) in iskanja (notranjih) sovražnikov, po drugi pa znanega »obrazca kupovanja socialnega miru«. Kot znano, je to zagotavljal predvsem tako, da je odpiral številna nova delovna mesta, najpogosteje taka, ki so bila nekoristna in neproduktivna. Ekonomska neučinkovitost, ki je iz tega nujno sledila, je postala neločljiva stalnica vsega, kar poznamo pod imenom komunizem. Postala je pravzaprav »sredstvo«, s katerim se je komunistični sistem sproti in nenehno obnavljal (tako dolgo kot se pač je). V ta namen je namreč najemal ogromna (denarna) sredstva ali posojila v tujini. In kar je tu morda najbolj zanimivo, večinoma prav od svojih siceršnjih ideoloških nasprotnikov oziroma od zahodnih kapitalističnih držav. Spričo vsega je nadvse logično, da je današnje ekonomsko stanje Vzhoda tako in nadvse kritično...

Neuresničena komunistična (za)misel oziroma sprevrženi socializem pa pušča za seboj še veliko hujšega: nešteto krivic do človeka, številne grozote proti ljudem in moralno opustošenje celih narodov, skratka marsikaj, kar ni mogoče v kratkem času pozabiti in izbrisati iz spomina. Prav je torej, da pokažemo na zmotne vidike marksistične ideologije, vendar tudi podčrtati »klic« zamisli, ki je ne gre povsem zavreči oziroma poudariti nekatere njene pozitivne vidike, kot denimo: spodbujanje ljudi oziroma »delavcev«, da opozarjajo na socialne in družbene krivice; način znanstvenega spoznanja, ki temelji na t.i. dialektiki nasprotij; idealizem in preobrazba, ki ga je z njo dobila evropska kultura itd. Zatorej moremo reči, da je po padcu in zlomu komunizma vendarle nastala »praznina vrednot«.

Pretiranemu navdušenju tu ni mesta, saj ni posebno velikih razlogov, ki bi le-tega opravičevali. To drži toliko bolj, če upoštevamo, da je marksistična misel hotela odgovoriti na nekatera ključna vprašanja, in sicer na tista, ki so del človekovih najglobljih pričakovanj. Dolgoročno si je namreč nemogoče zamisliti družbo, ki ne bi poznala socialne pravičnosti, solidarnosti in različnih drugih oblik »družbenosti«, seveda s predpostavko, ali še bolje ob boku ekonomije, ki bi delovala po tržnih načelih.

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik. Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Cavour 63, 34170 GORIZIA GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat. je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 26, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

FANTJE IZ POD GRMADE
in DEKLIŠKI ZBOR DEVIN
vabijo na

Kulturni večer in srečanje s pisateljico Radoslavo Premrl

ob izidu knjige »Moj brat Janko Vojko« v soboto, 7. novembra, ob 20.30 na sedežu pevskih zborov v Devinu.

Zdravnik svetuje

Akutni gastritis

Jeseni in spomladi so ljudje bolj podvrženi vnetju želodčne sluznice. V teh prehodnih letnih časih se poveča delovanje živčnega sistema, ki uravnava izločanje želodčnih sokov. V normalnih pogojih to ne povzroča motenj. V tem obdobju želodca ne smemo preobremenjevati. To velja predvsem za tiste ljudi, ki so že imeli gastritis. Jeseni so

Dr. EDI KOŠUTA

prehladi zelo pogosti. Ljudje jemljejo aspirin in druga protivnetna zdravila, pri tem pa morajo paziti, da jih vedno jemljejo na poln želodec in samo po nasvetu zdravnika. Če kdo vzame aspirin na tešče, tvega, da se mu vname želodčna sluznica in na njej lahko nastanejo rane.

Svetujem, da se izogibate težko prebavljivi, premastni, zelo začinjeni hrani, pretiranemu pitju alkohola (predvsem na tešče), kajenju in pokvarjeni hrani. Te je več, kot si mislimo. Najbolj pogosto se hrana pokvari doma, in sicer v hladilniku. Ko skuhate krompir, špinačo, artičoke in gobe, jih pojedite takoj, nikakor pa jih ne spravljate že kuhanih v hladilnik, da bi jih pojedli čez nekaj ur ali celo dni. Predvsem na tej hrani se bacili zelo hitro razmnožujejo in proizvajajo strupe, ki

so zdravju izredno škodljivi. Tudi želodec je zelo občutljiv nanje, zato priporočam samo svežo hrano. Meso je včasih okuženo z bacili že ko ga kupimo, zato ga v hladilniku postavite ali v zmrzovalnik ali v spodnje predale, v zgornje pa zelenjavo in drugo hrano. Tako okužene kaplje krvi padejo na dno hladilnika in ne na ostalo hrano. Priporočam, da meso vedno dobro skuhate. Prav tako se ne dotikajte že skuhanih jedi z umazanimi rokami.

Znamenja akutnega gastritisa so občutljivost želodca na pritisk, obložen jezik, neprijeten okus v ustih. Te bolnike peče zgaga, imajo neprijeten zadah iz ust, večkrat bljuvajo in lahko imajo tudi vrtočlavo. V teh primerih priporočamo post. Bolnik mora piti mlačno tekočino, na primer čaj, s prepečencem. Polagoma lahko potem, ko se stanje izboljša, preide na normalno hrano. Vsekakor mora na zdravniški pregled.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Kapitalizem

Pri kapitalizmu (lat. capitalis-u) gre za družbeni red, v katerem ima poglavitno vlogo t.i. kapital. Ta pravzaprav predstavlja proizvodna sredstva — je nekakšno drugo ime zanje — kot tudi ponazarja način proizvodnje, kjer prevladujejo dobičkonosni proizvodni odnosi. Njegovo bistvo je torej v ustvarjanju dobička oziroma presežne vrednosti. Tega pa lahko zagotovi le družba, ki temelji na nenehnem odkrivanju tehnoloških novosti; na svobodni pobudi in podjetništvu; na tržni ekonomiji, kjer se vrednost dela in proizvodov določa na osnovi ponudbe in povpraševanja itd. Gospodarska razvitost take družbe tako ne more izostati. Celotno več. To je pravzaprav »zaščitna znamka« sleherne družbe, ki želi biti ekonomsko učinkovita in uspešna. Toda kljub vsemu je to le ena stran medalje, in to tista, ki sama po sebi ni nič slabega in je pozitivna.

Drugo stran pa je videti, ko, denimo, opazimo na nekem reklamnem plakatu napis: »Mi smo množica individualistov« toda tako, kot da bi to bilo nekaj pozitivnega; ali pa preberemo na nekem drugem mestu geslo oziroma vprašanje neke ženitne posredovalnice, ki se glasi: »Zakaj trpeti?...«, vendar z negativnim prizvokom. Skratka, vse to so znaki bolezni, ki počasi, a vztrajno prodira in se razrašča v »organsko tkivo sodobnih kapitalističnih družb, ki navzlic velikemu blagostanju ne morejo ponuditi drugega kot življenja brez prave vsebine«. Človek se namreč ne more (samo)uresničiti, če teži k individualizmu — ta preprečuje možnost spoznanja resnice o velikem pomenu moralnih in drugih vrednot — ampak predvsem, če je usmerjen v odnos, katerega smisel je v iskanju srečanja z drugim človekom in ljudmi. To pa je pravzaprav že odnos — marksistična ideja ga je sicer intuiralna, toda ni ga znala uresničiti — ki izpolnjuje, bolj ali manj zavestno, željo in potrebo vsakega človeka po življenju, ki osrečuje.

Prav tako moremo reči, da je v družbah s kapitalistično ureditvijo življenje pravo norenje za delom in zaslužkom. Toda to ni najhuje. Namreč, tovrstna industrijska proizvodnja — kljub njeni visoki tehnološki razvitosti — človeka še vedno postavlja v podrejen položaj (čeprav drugače, kot je to storil komunizem), saj skuša njegove (umske in telesne) sposobnosti izkoristiti do najvišje možne mere; v nekaterih okoljih celo do točke, ki bi jo lahko primerjali z »razčlovečenjem človeka«. Zanj je značilno, da ima središčno vlogo uspeh proizvodnje

same, ne pa človek. Tisto, kar velja, je dobiček podjetja, in ne pogoji, pod katerimi mora človek delati. Tega vtisa ne more popraviti niti dejstvo, da današnji kapitalizem »dovoljuje in predpostavlja« ustanavljanje močnih delavskih združenj (sindikatoev), ki naj bi delavčeve interese ščitili ter jih v praksi tudi tembolj uveljavljali.

Poleg tega gre pri kapitalizmu za sistem proizvodnje, ki nujno pri naša večji ali manjši odstotek ljudi, ki so nezaposleni (veliko teh ne po svoji krivdi) oziroma so prepuščeni sami sebi, ker dela na »trgu« enostavno ni (dovolj). Tudi če kapitalizem pozna dobro pripravljene in obsežne socialne programe, ti običajno ne zadostujejo, da bi zadostili vsem in vseh, ki tovrstno podporo potrebujejo. Skratka, osnovni problem kapitalizma je v tem, ker ustvarjeni dobiček (vsaj njegovega nekoliko višjega odstotka) ne želi in ni pripravljen usmeriti tudi tja, kjer bi to bilo najbolj potrebno: »deliti« ga s tistimi, ki si sami ne morejo in znajo pomagati, z ljudmi torej, ki živijo na robu družbe.

Zaključek

Tako se ni čuditi trudu, ki ga sedanji papež vlaga, da bi prebudil uspavano vest vseh ljudi ter prispeval k osveščanju naše — ne le evropske — civilizacije. Namreč, toliko kot so njegove prejšnje okrožnice upravičeno kritizirale komunistično ideologijo in nastanek ateizma, toliko tudi (ta) najnovejša, »Ob stoletnici« (Centesimus Annus) opozarja na nevarnost popolnega materializma (sekularizma) in pogubnost razsipništva — ta se kaže tudi v brezmejnem izkoriščanju naravnih bogastev — ki ga prinaša prav kapitalistična miselnost. Pri njej ni najbolj vprašljivo (le) to, da ima kapital prvenstvo nad človekom, temveč da namiguje na brezobzirno tekmo po blagostanju in da je največji delež kapitala (denarja) v »rokah« zgolj peščice, recimo jim kapitalisti, ki na račun drugih, manj sposobnih ljudi (da ne rečem revnejših slojev) neizmerno bogatijo ter ga brez slabe vesti egoistično, samo za svoje ozke interese ali potrebe, uporabljajo in trošijo.

Vse to pravzaprav dokazuje, da človek skozi vso zgodovino še ni »iznašel« vzorca družbe, ki bi na eni strani zagotavljala svobodo podjetniške zamisli, zasebne pobude in dela, na drugi strani pa takšno logiko trga, ki bi bil zmožen vzpostaviti temelje in pogoje za resnično socialno pravičnost ter družbeno vzajemnost. Mar je potemtakem možno sklepati in reči, da je vendarle dozorel čas, ko bo potrebno poiskati nov, drugačen vzorec ekonomskih odnosov?